

ПСИХОЛОГІЯ СІМ'Ї

УДК 159.922.73

Ігор Гоян, Мирослава Малкович

ЗМІСТОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ РОЛЬОВОЇ АМБІВАЛЕНТНОСТІ БАТЬКІВ

У статті розкрито сутність понять материнська і батьківська амбівалентність. Проаналізовано вплив батьківської (родительської) амбівалентності на становлення особистості дітей дошкільного віку. Визначено змістові характеристики батьківської (родительської) амбівалентності. Здійснено аналіз подібності й відмінності в змістових характеристиках материнської і батьківської амбівалентності. Наведено результати емпіричного вивчення рівня материнської і батьківської амбівалентності.

Ключові слова: амбівалентність, батьківська (родительська) амбівалентність, материнська амбівалентність, батьківська амбівалентність, сім'я.

In the article the essence of concepts of maternal and paternal ambivalence. The influence of parental (rodytelska) ambivalence in identity formation preschool children. Examined and described the characteristics of the parent (rodytelska) ambivalence. Analysis of the similarities and differences in semantic characteristics of maternal and paternal ambivalence. The results of the experimental study of maternal and paternal ambivalence.

Keywords: ambivalence, the parent (rodytelska) ambivalence, maternal ambivalence, parental ambivalence, family.

Сім'я є тим найпершим і найближчим середовищем близьких людей, які чинять істотний вплив на формування особистості дошкільника в цілому та гендерної ідентичності зокрема. Теперішні соціально-економічні умови життя української родини зумовлюють існування у свідомості різновекторних думок щодо певних виховних стратегій. Водночас батьки (родителі) поєднують виконання різноманітних ролей (професійних, громадських, сімейних, політичних, релігійних). Як наслідок, виникає таке явище, як рольова амбівалентність батьків (родителів), що характеризується надмірною суворістю, роздратованістю, уникненням, домінуванням, несаможиттєвостю. Рольова амбівалентність чинить як конструктивний, гармонійний, так і деструктивний, розбалансований вплив на формування гендерної ідентичності дошкільника. Сучасна психологічна наука збагатилася великою кількістю напрацювань стосовно значення батьківського виховання для становлення особистості дитини. Однак недостатньо розкритим та обґрунтованим залишається питання ролі батьківської (родительської) амбівалентності для формування особистості дитини. Тому **метою** статті є вивчення змістових характеристик батьківської та материнської амбівалентності.

Материнську амбівалентність вивчали дослідники К.Абрахам, М.Клейн, Р.Ковард, Г.Саліван, Е.Фромм та ін.; рольову амбівалентність батька – Д.Віткін, Т.Зелінська, І.Кон, О.Кононко, Ф.Парсонс, Н.Чодороу та ін., які наголошують на суттєвій ролі батька у становленні особистості дитини. Значення особистості батька у вихованні дитини вони вбачають у тому, що для сина він є еталоном чоловіка (Ш.Берн, В.Каган, І.Кон, Е.Форестер, З.Фрейд).

Значення матері для формування та розвитку особистості дошкільника є беззаперечним, оскільки жінка (матір) для дитини є головним об'єктом для первинної ідентифікації в доєдіповому періоді. Оскільки всі діти, як дівчатка, так і хлопчики, спочатку ототожнюють себе з матір'ю, залишаючись поряд з жінкою, вони засвоюють більш зрозумілі сімейні ролі, стан жіночності, а не чоловічі ролі та мужність [6].

Зарубіжні й вітчизняні психологи (Д.Віткін, І.Кон, О.Кононко, Ф.Парсонс, Н.Чодороу та ін.) підкреслюють значну роль батька у становленні особистості дитини. Велике значення особистості батька насамперед у тому, що для сина він є еталоном чоловіка. За А.Адлером, роль батька полягає у формуванні в дитини соціального інтересу, ідеальний батько ставиться до своїх дітей, як до рівноправних, і бере активну участь поряд з матір'ю в їх вихованні. Взірці поведінки батька формують моральне обличчя, способи поведінки хлопчика. Від батька він переймає чоловічі риси. Якщо батько висловлює своє невдоволення агресивно, його син буде намагатися поводитися подібним чином. Якщо батько приховує своє роздратування під маскою мовчання, син буде вважати це нормою чоловічої поведінки [7, с.28]. Як зазначає Т.Зелінська, незалежно від статевої належності, дитина ідентифікується на ранніх етапах розвитку саме з матір'ю. Функція батька – допомогти здійснити розрив між матір'ю та сином. Цей розрив є життєво необхідний, оскільки занадто ніжна й одночасно владна материнська любов робить хлопчика не тільки емоційно залежним, а й надзалежним від неї. Таке відділення, хоч і болісне, проте сутнісно важливе для дорослішання [2].

Отже, хороший, люблячий, турботливий батько, який з повагою ставиться до представниць жіночої статі, формує відчуття захищеності у власних дітей, а також є позитивною моделлю для наслідування й має вагомий вплив на формування гендерної ідентичності хлопчика дошкільного віку. Як зазначає І.Кон, пасивні, відсторонені батьки мало впливають на формування власне чоловічих рис у своїх синів. Негативною тенденцією у вихованні є гіперопіка, яку проявляють батьки, особливо до хлопчиків. І.Кон вважає, що потрібно виховувати матерів так, «щоб вони не застосовували надмірну опіку до своїх синів» [1, с.248]. На думку Т.Андреєвої, батько повинен уникати таких помилок: емоційної відстороненості й батьківського авторитаризму, які мають однакові наслідки [1, с.239]. Тому авторитарний батько пригнічує сина, це не його вина, а проблема. «Слабкий син потрібен йому для самоствердження, а сильний рано чи пізно піде від нього» [3]. У сім'ях, де батько відсутній, основні чоловічі риси у синів формуються повільніше, і хлопчики менш агресивні, але більш залежні. Відсутність батька до 4-річного віку впливає на становлення статево-рольової орієнтації сильніше, ніж у більш пізньому віці [4]. Р.Кемпбелл вважає, «що у добрих татів виростають мужні хлопчики, в той час як у черствих, гіпермаскулінних – фемінні» [1, с.244]. Незважаючи на різноманітну кількість теорій і думок про роль батька у формуванні особистості дитини, спільним у них є те, що значення тата є визначальним, особливо в ранні та дошкільні роки.

Перш ніж означити рольову амбівалентність батьків, слід зупинитися на визначенні категорії амбівалентність. «Амбівалентність» (із грец. *amphi* – навко-

ло, біля, з обох сторін, двоїсте та лат. *valentica* – сила) – складне поєднання протилежних почуттів, думок, бажань [2]. Амбівалентність особистості є важливою складовою її внутрішнього світу. Л.Лук'янченко визначає «амбівалентність як особистісну рису, що проявляється у співіснуванні рівних за силою взаємовиключних протилежностей у мотивації, когніціях, афектах та поведінці щодо зовнішнього чи внутрішнього світу» [2]. Незважаючи на те, що амбівалентність – явище поширене, кожна людина заслуговує на те, щоб бути щасливою матір'ю, батьком. Усі без винятку діти мають право зростати в гармонійній сім'ї, де панує турбота один про одного, любов і взаєморозуміння. Проте дуже часто стосунки в сім'ї є далекими від гармонії. Варто зрозуміти суперечності, які перешкоджають стати хорошою матір'ю чи батьком, і намагатись їх збалансувати. Оскільки ми всі, чоловіки і жінки, є носіями певних ролей: дружини, чоловіка, батька, матері, сестри, дочки, подруги, працівника, колеги тощо. Ролі, які стосуються сімейного середовища, є дуже важливими для людини, оскільки саме там ми забезпечуємо свою потребу в повазі, любові, розумінні, турботі.

Виходячи зі значення понять «амбівалентність», «материнство», «батьківство», ми означили такі категорії: материнська амбівалентність, батьківська амбівалентність.

Материнська амбівалентність – існування у свідомості матері взаємовиключних виховних тенденцій, суперечливих ставлень до дитини чи психологічних характеристик матері, які впливають на гармонійний розвиток дитини.

Батьківська амбівалентність – існування у свідомості батька взаємовиключних виховних тенденцій, суперечливих ставлень до дитини чи психологічних характеристик матері, які впливають на гармонійний розвиток дитини.

Відповідно, рольова амбівалентність батьків (родителів) – це існування у психіці матері або батька, або обох батьків взаємовиключних тенденцій у вихованні дітей, ставлень, особливостей. Іншими словами, рольова амбівалентність – материнська і батьківська амбівалентність батьків (родителів).

Слід зазначити, що амбівалентність у різних людей досягає різної інтенсивності. Т.Зелінська виокремлює такі її рівні:

1. Високий дезінтегрований рівень амбівалентності, який характеризується наявністю суперечностей високої інтенсивності.
2. Середній незбалансований рівень амбівалентності, що означає часткове збалансування суперечливих тенденцій щодо позиції батька чи матері.
3. Низький збалансований рівень амбівалентності, який виявляє збалансування протилежних тенденцій.

У нашому дослідженні ми припускаємо, що незбалансована рольова амбівалентність батьків негативно впливає на формування особистості дитини, зокрема дошкільного віку.

Розглянемо особливості формування батьківської амбівалентності. Амбівалентність батьків часто пояснюється специфікою формування їх гендерної ролі стереотипом, що вони повинні завойовувати статус і повагу інших; нормою «непохитності», яка вимагає від них розумової, емоційної та фізичної упевненості; стереотипом, що кожен чоловік повинен уникати жіночих занять і видів

діяльності [5, с.85–110]. На думку Т.Зелінської, «амбівалентність батька – результат його прагнення заробити гроші для родини й усвідомлення гіркоти того, що сім'я сприймає його тільки як годувальника» [2, с.97]. Заробляючи гроші, чоловіки перекладають функцію виховання на своїх дружин, тим самим утрачаючи час для взаємодії з власними дітьми. Проте набагато складнішою є ситуація, коли мати змушена заробляти гроші та виховувати дітей, а батько від цього процесу відсторонений. У такого батька амбівалентність буде набагато більшою, оскільки нереалізованість у сім'ї підкріплюється нереалізованістю в кар'єрі. Такі чоловіки «доводять свою гендерну належність за допомогою компульсивної поведінки, спрямованої на компенсацію почуття неспроможності у професійній та економічній сферах шляхом емоційної та фізичної жорстокості, підпорядкування своїй волі всіх членів родини, а їхні вчинки балансують між життям і смертю» [2, с.97]. Такого батька в дитинстві бояться, а згодом і ненавидять діти. Проте є ризик, що в дорослому житті діти можуть повторити таку ж компульсивну поведінку в утвердженні гендерної рольової тематики, оскільки дуже часто ми повторюємо, дублюємо невирішені проблеми, які були в нашій батьківській сім'ї.

Проте слід зазначити, що існують усе ж чоловіки, які не налякані батьківством, не бояться бути суперечливими (добрими й водночас вимогливими), непослідовними у взаєминах з дітьми за різних обставин. Важливим є усвідомлення власних суперечностей, їх розуміння та прийняття.

Необхідно зазначити, що дуже багато сучасних чоловіків не відповідають нормі успішності, і, як наслідок, демонструють перебільшену, здебільшого демонстративну мужність в інших сферах, у такий спосіб компенсуючи свою неспроможність [2, с.97]. Така гіпермаскулінність є негативним фактором у вихованні як хлопчиків, так і дівчаток дошкільного віку.

Узагальнюючи вищесказане, можна виокремити основні причини амбівалентності батька:

1. Завищена маскулінність (гіпермаскулінність). Чоловік витрачає надто багато енергії на забезпечення власної маскулінності, якої не вистачає на спілкування з власними дітьми. Як наслідок, у батька виникає відчуття провини перед власними дітьми.

2. Занижена маскулінність (статева нейтральність, фемінність). Невідповідність гендерній ролі викликає в чоловіка відчуття власної некомпетентності, меншовартості.

3. Гендерні стереотипи суспільства, які перешкоджають оптимальній взаємодії в системі дитина – батько. Стереотип маскулінності засуджує чуйність, ніжність, опіку в стосунках із власними дітьми. Головне завдання батька із цієї позиції – забезпечення матеріального благополуччя.

Проаналізувавши специфіку й причини виникнення амбівалентності батька, можна виокремити змістові характеристики батьківської амбівалентності:

1. Агресивність – доброзичливість.
2. Ніжність – брутальність.
3. Любов – ненависть.

4. Турбота, емоційна підтримка – відстороненість.
5. Дратівливість – внутрішній спокій.
6. Надмірна суворість – побоювання образити.
7. Конфліктність – ухиляння від конфлікту.
8. Байдушність – активна позиція у вихованні.
9. Залежність від сім'ї – автономність.

Слід наголосити на тому, що амбівалентні прояви є також важливим аспектом материнства. Напевно, немає на світі матері, яка б не зазнала цих полярних почуттів. Як вважає Т.Зелінська, «материнство – це передусім зв'язок поколінь, тому материнська амбівалентність – проблема завжди актуальна, а сім'я виявляється однією з найголовніших людських цінностей, де формуються міжособистісні взаємини «мати – дитина», «жінка – чоловік»» [2, с.112].

Отже, материнська амбівалентність – існування у свідомості суперечливих думок, бажань, відчуттів щодо власного материнства. Материнство, на думку Т.Зелінської, це – «психосоціальний феномен, який доцільно розглядати з двох позицій: материнська любов як забезпечення умов для розвитку дитини і материнська любов як частина особистісної сфери жінки» [2, с.131]. Материнство є важливим аспектом особистісного становлення жінки. Матір нерозривно пов'язана з дитиною, вона розділяє з нею усе: турботу, любов, радість. Проте це не означає, що мати жертвує чимось заради дитини, а навпаки, це новий етап становлення її як жінки.

Представник психоаналітичної концепції Г.Салліван пов'язував амбівалентність із тривожністю. Він вважає, що спочатку дитина розрізняє у світі не світло й темряву, не батька і матір, а страх і його відсутність.

М.Балтон та О.Воклей, представники феміністичного напрямку, присвятили свої праці жінкам-домогосподаркам, у яких вони дослідили природу амбівалентності. Результати їх досліджень свідчать, що «2/3 жінок-домогосподарок мають задоволення від піклування про дітей, оскільки вони наповнюють сенсом їхнє життя і мають велику емоційну наснагу, з іншого – незадоволення і навіть роздратування від щоденної праці, яка перевантажує та ізолює жінку-матір від суспільного життя» [2, с.116]. Вони справедливо критикують психоаналіз, який розвиток матері не вивчав взагалі, а розглядав матір тільки у взаємостосунках «мати – дитина». Амбівалентність як рух до досконалості розглядає інший представник цього напрямку Р.Паркер: «Материнська амбівалентність, незважаючи на страждання, або навіть завдяки їм, здатна викликати в матерів трансформувально-позитивний вплив, і як наслідок, сприяє ефективному виконанню будь-якої роботи» [5]. Д.Віннікот досліджував амбівалентність як основу взаємин матері й дитини. Він розглядає матір як найважливішу постать для розвитку особистості дитини, а також зауважує, якщо мати – досконала, то дитина стає залежною. [2, с.116]. На думку дослідника, усе ж таки потрібно робити регулярні, але нетривалі перерви в материнському піклуванні. Тобто чим досконалішою є мати, тим важче дитині подолати залежність від неї. Г.Клауд, Д.Таунсенд у книзі «Фактор матері» довели, що залежна любов спотворює потребу в прийнятті, близькості. Доросла людина, яку виховували в таких умовах, уникає

близьких стосунків з людьми, прагне до самоізоляції, не здатна будувати без матері свою кар'єру, родину [2].

Т.Зелінська стверджує, «що жінки часто намагаються виконувати свої материнські функції, коли їхні психологічні потреби залишаються незадоволеними. Материнство зовсім не виключає ні автономності жінки, ні потреби в її досягненні, хоча піклування про дитину може утруднити індивідуалізацію жінки» [2, с.118]. Більшість жінок переживає конфлікт між зовнішніми обов'язками та своїми потребами. Жінка не буде мати амбівалентних почуттів, якщо «одна половина спрямована на зовнішній світ, а інша – заспокоює внутрішні конфлікти, підсилюючи соціальну бажаність материнства» [2, с.111]. Отже, материнство не повинно обривати соціальні зв'язки матері. Важливо, щоб оточуючі, а особливо батько, підтримували соціальний інтерес матері, прагнення до особистісної самореалізації, інколи давали можливість їй зайнятись улюбленою справою.

Багато жінок переживає конфлікт між зовнішніми обов'язками та власними потребами, відповідно, у них формується агресія, яка має негативний вплив на стосунки з дитиною. «Якщо б чоловіки зрозуміли труднощі, пов'язані з турботою про дітей, та повірили, що страх, імпульсивність, вагання – це цілком нормальні явища в такій ситуації, то вони б прийняли суперечливі болісні переживання своїх дружин, взявши на себе певні їхні обов'язки, і тим самим зменшили їхні негативні вияви» [2]. Проте, зважаючи на стереотипність мислення, чоловіки вважають, що домашня праця та виховання дітей повинні приносити задоволення самі по собі, і виконувати їх повинні жінки.

Принципово іншою є позиція російського психолога А.Некрасова щодо материнської любові. У проблемах материнства він звинувачує жінку, зазначаючи, що «ні народження дітей, ні материнство не є головним завданням жінки на Землі, а розкриття своєї суті, найвищих якостей жіночості й звідси – створення Простору Любові! Усе решта – це вже наслідки» [1, с.31]. Важливу роль автор відводить особистісному зростанню матері: «Неможливо дати дітям те, чого не маєш сама. Не поставивши в центр власне життя, не вибудувавши свою систему цінностей, не зможеш стати щасливою» [1]. Отже, порушена система цінностей передається власним дітям, відповідно наші діти мають ті ж проблеми, які мали ми самі. Дочка не зможе перейняти в матері феміністичну модель поведінки, якщо в матері вона не сформована. Проте, ґрунтуючись на засадах патріархального суспільства, автор визнає жінку як єдиного й головного вихователя для дитини [1, с.31].

Родина, а часто й сама жінка, не може усвідомити, що можна одночасно і любити, і ненавидіти своїх дітей. Любов до дитини сприймається як нормальний вияв, негативні ж прояви не сприймаються. Відповідно, у матері формується почуття провини за амбівалентні прояви. К.Ізард пише: «Поки ви не подолаєте провини, поки не виправите ситуацію і не відновите колишню довіру в стосунках, ви будете відчувати це і як особисту біду, і як крах ваших взаємин з іншими людьми» [2, с.124].

«Материнська амбівалентність – явище нормальне, вічне, як динамічний досвід конфлікту в ролі матері. Заборона на природний вияв позитивних і негативних переживань матері до дитини зумовлює їхнє посилення та завершується інтоле-

рантністю, агресією, установкою на негатив міжособистісних взаємин. Ідеалізація материнства, “неподільність” матері та дитини в реальному житті приводить як матір, так і дитину до негармонійності їхніх особистостей» [2, с.126].

Таким чином, основними причинами амбівалентності матері є:

1. Гендерна нерівність суспільства, яка містить негативний вплив на розвиток матері – з одного боку, вона повинна, на рівні з чоловіком, реалізувати себе в професійному плані, з іншого – самотійно виконувати всі побутово-виховні функції.

2. Гендерні стереотипи материнства. Відхилення від сформованого ідеалу матері викликає негативні переживання щодо власної досконалості.

3. Гіперавторитет батьків. Виховні ідеали потребують суттєвої реконструкції, особливо в умовах сьогодення.

Проаналізувавши специфіку та причини виникнення материнської амбівалентності, можна окреслити модель материнської амбівалентності, яка включає такі особливості:

1. Залежність – автономність.
2. Дратівливість – внутрішній спокій.
3. Надмірна турбота – байдужість.
4. Відчуття самопожертви – самодостатність.
5. Побоювання образити – надмірна суворість.
6. Домінування матері – несамостійність матері.
7. Конфліктність – ухиляння від конфліктів.
8. Тривожність – емоційна стабільність.

Слід зазначити, що чоловікам притаманні відкриті форми прояву власних емоцій, а жінкам – більш приховані.

Як ми вже зазначали, існує три рівні рольової амбівалентності батьків (родителів): високий дезінтегрований, середній незбалансований і низький збалансований. На наш погляд, доцільним буде представити емпіричне вивчення рольової амбівалентності батьків (родителів), які виховують дітей дошкільного віку.

Дослідження проводилося в м. Івано-Франківськ, у ньому брали участь 110 осіб: 60 матерів і 50 батьків, які виховують дітей дошкільного віку. Для вивчення рольової амбівалентності батьків ми обрали опитувальник Т.Зелінської «Материнська/батьківська амбівалентність».

Проаналізувавши вибірку в цілому, можна стверджувати, що дисгармонійний рівень амбівалентності притаманний як батькам, так і матерям (табл. 1). Незалежно від статевої належності, амбівалентність у системі стосунків дитина – батьки (родителі) переживається достатньо гостро, про що свідчить різниця у відсотках (1%). Високий дисгармонійний рівень амбівалентності притаманний майже половині батьків і матерів. Високий рівень амбівалентності батьків (родителів) має негативний вплив на стосунки в сім’ї, оскільки вони характеризуються конфліктністю чи емоційною знехтуваністю, авторитарним чи ліберальним впливом. Більш помітною є різниця результатів середнього (незбалансованого) рівня амбівалентності (у жінок цей показник на 8% вищий). Такий рівень характеризується неузгодженістю суперечностей між авторитаризмом і лібе-

ральністю, емоційним нехтуванням та емоційним прийняттям. Як батьківська, так і материнська вибірка характеризуються низькими показниками збалансованого (низького) рівня амбівалентності – у батьків 13%, у матерів –10%.

Таблиця 1

Особливості рольової амбівалентності батьків (родителів)

№	Рівень батьківської, материнської амбівалентності	Матері	Батьки
1	Низький, гармонійний (збалансований)	10%	13%
2	Середній, негармонійний (незбалансований)	34%	26%
3	Високий, дисгармонійний (дезінтегрований)	49%	46%
4	Відмовилися від опитувальника	7%	15%

Таким чином, результати дослідження засвідчують існування значного відсотка респондентів, які мають незбалансований рівень рольової амбівалентності батьків (родителів). Різниця в показниках між вибірками батьків і матерів є незначною, тому психокорекційної роботи, спрямованої на зниження рівня рольової (материнської та батьківської) амбівалентності, потребують обидві групи, що є предметом нашого подальшого дослідження.

Висновки. Рольова амбівалентність батьків (родителів) визначає внутрішні суперечності сімейної сфери батька чи матері. Іншими словами, рольова амбівалентність – це материнська і батьківська амбівалентність. Рольова амбівалентність має як деструктивний (різні виховні деформації), так і конструктивний (рух до гармонії, досконалості) вплив на особистість дошкільника. Виокремлено такі змістові характеристики материнської амбівалентності: залежність – автономність; дратівливість – внутрішній спокій; надмірна турбота – байдужість; відчуття самопожертви – самодостатність; побоювання образити – надмірна суворість; домінування матері – несамостійність матері; конфліктність – ухиляння від конфліктів; тривожність – емоційна стабільність.

Визначено також такі змістові характеристики батьківської амбівалентності: агресивність – доброзичливість; ніжність – брутальність; любов – ненависть; турбота, емоційна підтримка – відстороненість; дратівливість – внутрішній спокій; надмірна суворість – побоювання образити; конфліктність – ухиляння від конфлікту; байдужість – активна позиція у вихованні; залежність від сім'ї – автономність.

1. Андреева Т. В. Психология семьи : учеб. пособ. / Т. В. Андреева. – С. Пб. : Речь, 2007. – 384 с.
2. Зелінська Т. Амбівалентність особистості: теорія, діагностика і психокорекція : навч. посіб. / Т. Зелінська. – К. : Каравела, 2010. – 265 с.
3. Клецина И. С. Гендерные барьеры на пути личностной самореализации / И. С. Клецина // Психологические проблемы самореализации личности. – С. Пб. : Изд-во СПбГУ, 1999. – Вып. 3. – С. 154–168.

4. Психология личности : словарь-справочник / под ред. П. П. Горностая, Т. М. Титаренко. – К. : Рута, 2001. – 320 с.
5. Klein M. The psychoanalytic play technique / M. Klein // Amer. J. of Orthopsychiatry. – 1955. – № 25. – Р. 223–237.
6. Целуйко В. М. Вы и ваши дети / В. М. Целуйко. – Ростов н/Д : Феникс, 2004. – 544 с.
7. Фестингер Л. Теория когнитивного диссонанса / Л. Фестингер. – С. Пб. : Ювента, 1999. – 317 с.

УДК 316.454.5

Олександра Гринчук

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПАРАМЕТРИ ГЕНДЕРНИХ ВІДМІННОСТЕЙ СТИЛІВ СІМЕЙНОГО СПІЛКУВАННЯ

У статті здійснено теоретичний аналіз соціально-психологічних параметрів гендерних відмінностей стилів сімейного спілкування.

Ключові слова: сімейні взаємини, гендерні відмінності, стиль спілкування.

The article presents a theoretical analysis of the socio-psychological parameters of gender differences of family communication styles.

Keywords: family relationships, gender differences, communication style.

Вступаючи в шлюб і створюючи сім'ю, люди розраховують здобути не лише певний соціальний статус, задовольнити фізіологічні й соціальні потреби, здобути опору й стабільність у завтрашньому дні, а й, як стверджують сучасні соціологічні, демографічні та психологічні дослідження, досягнути особистого щастя, задовольнити власні духовні потреби, серед яких потреба в довірливому спілкуванні, розумінні, співпереживанні, співучасті. Іншими словами, шлюб і сім'я сьогодні набувають нового значення, стають своєрідним інститутом щастя, комфорту, саморозвитку, рівноваги й благополуччя.

На фоні таких трансформацій не зникають і давно відомі психологічні проблеми, які перешкоджають утілювати їх прагнення, заважають ефективно взаємодіяти задля спільної мети й часто призводять до негативних наслідків. Мова йде про взаємодію різних моделей сімейного укладу, засвоєних у батьківській родині, сімейних сценаріїв і стилів виховання, унаслідок чого виникають труднощі розподілу сімейних ролей, функцій, комунікативні проблеми й конфлікти, причиною яких часто стають особливості спілкування людей, зумовлені їх гендерною належністю.

У процесі спілкування відображаються не лише фізичні, психологічні, соціальні відмінності між партнерами, а й їхні статево-рольові особливості, які значним чином можуть перешкоджати процесу комунікації, взаємодії, сприймання та розуміння один одного. Що, зрозуміло, чинить негативний вплив на всю систему сімейної комунікації, взаємодію між різними підсистемами, виконання сім'єю необхідних функцій.

Дослідження відмінностей у спілкуванні представників різних статей, які проводили такі зарубіжні науковці, як А.Монтаорі, В.Джонсон, Дж.Вуд, Р.Лей-